Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (шести състав)

21 декември 2021 година*

„Преюдициално запитване — Защита на потребителите — Директива 93/13/ЕИО — Неравноправни клаузи — Член 1, параграф 2 — Договорни клаузи, които отразяват императивни законови или подзаконови разпоредби — Изключване от приложното поле на тази директива — Кредит, който подлежи на връщане в чуждестранна валута — Клауза, отразяваща национална разпоредба с диспозитивен характер — Последици от липсата на транспониране на член 1, параграф 2 — Член 3, параграф 1 и член 4, параграф 1 — Контрол относно неравноправния характер на клауза — Член 8 — Приемане или запазване в сила на национални разпоредби, които осигуряват по-голяма степен на защита на потребителите — Взаимодействие между тези различни разпоредби на Директива 93/13“

По дело C-243/20

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Polymeles Protodikeio Athinon (Първоинстанционен съд Атина, Гърция) с акт от 5 май 2020 г., постъпил в Съда на 5 юни 2020 г., в рамките на производство по дело

**DP,**

**SG**

срещу

**Trapeza Peiraios AE,**

СЪДЪТ (шести състав),

състоящ се от: L. Bay Larsen, заместник-председател на Съда, изпълняващ функцията на председател на шести състав, N. Jääskinen (докладчик) и M. Safjan, съдии,

генерален адвокат: J. Kokott,

секретар: A. Calot Escobar,

предвид изложеното в писмената фаза на производството,

* Език на производството: гръцки.

като има предвид становищата, представени:

– за DP и SG, от V. Kontogiannis, dikigoros,

– за Trapeza Peiraios AE, от S. Spyropoulos, dikigoros,

– за гръцкото правителство, от V. Karra, S. Charitaki и A. Magrippi, в качеството на представители,

– за чешкото правителство, от M. Smolek и J. Vláčil, както и от S. Šindelková, в качеството на представители,

– за Европейската комисия, от N. Ruiz García и A. Katsimerou, в качеството на представители,

предвид решението, взето след изслушване на генералния адвокат, делото да бъде разгледано без представяне на заключение,

постанови настоящото

**Решение**

1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 1, параграф 2, член 3, параграф 1, член 4, параграф 1 и член 8 от Директива 93/13/ЕИО на Съвета от 5 април 1993 година относно неравноправните клаузи в потребителските договори (ОВ L 95, 1993 г., стр. 29; Специално издание на български език, 2007 г., глава 15, том 2, стр. 273).

2 Запитването е отправено в рамките на спор между DP и SG, от една страна, и Trapeza Peiraios AE, от друга страна, относно твърдения неравноправен характер на клаузите, съдържащи се в допълнителни споразумения към договор за кредит в евро, с който от евро сумата се конвертира в швейцарски франк.

## Правна уредба

### *Правото на Съюза*

3 Дванадесето и тринадесето съображение от Директива 93/13 гласят следното:

„като има предвид, че при настоящото си състояние националните законодателства допускат само частична хармонизация; като има предвид, че по-специално в настоящата директива се разглеждат само условия, които не се договарят индивидуално; като има предвид, че държавите членки следва да имат възможността с оглед на Договора да предоставят на потребителите по-голяма степен на защита чрез разпоредби в националното си законодателство, които са по-строги от тези в настоящата директива;

като има предвид, че законовите и подзаконовите разпоредби на държавите членки, определящи пряко или непряко условията в потребителски договори, се предполага да не съдържат неравноправни клаузи; като има предвид, че следователно не е необходимо да се включват условия, които отразяват задължителни нормативни или административни разпоредби, както и принципите или разпоредбите на международни конвенции, по които държавите членки или Общността са страна; като има предвид, че в този смисъл изразът „задължителни законови или подзаконови разпоредби“ в член 1, параграф 2 също включва правила, които според правните норми при отсъствие на други уговорки, се прилагат между договарящи се страни“.

4 Член 1, параграф 2 от посочената директива гласи:

„Договорни условия, които отразяват задължителни законови или подзаконови разпоредби, или принципи на международни конвенции, по които държавите членки или Общността са страна, по-специално в областта на транспорта, не са предмет на разпоредбите на настоящата директива“.

5 Текстът на гръцки език на член 1, параграф 2, втора алинея от посочената директива гласи следното:

„изразът „задължителни законови или подзаконови разпоредби“ в член 1, параграф 2 също включва правила, които според правните норми при отсъствие на други уговорки, се прилагат между договарящи се страни“.

6 Член 3, параграф 1 от Директива 93/13 гласи:

„В случаите, когато дадена договорна клауза не е индивидуално договорена, се счита за неравноправна, когато въпреки изискването за добросъвестност, тя създава в ущърб на потребителя значителна неравнопоставеност между правата и задълженията, произтичащи от договора“.

7 Член 4 от тази директива гласи:

„1. Без да се засяга член 7, преценката за неравноправност на дадена клауза се извършва, като се отчита характер[ът] на стоките или услугите, за които е сключен договорът, и се вземат предвид всички обстоятелства, довели до сключването му, към момента на самото сключване, както и всички останали клаузи в договора, или такива, съдържащи се в друг договор, от който той произтича.

2. Преценката за неравноправния характер на клаузите не се свързва нито с основния предмет на договора, нито със съответствието на цената и възнаграждението, от една страна, и по отношение на доставените стоки или предоставените услуги, от друга, при условие че тези клаузи са изразени на ясен и разбираем език“.

8 Съгласно член 8 от посочената директива:

„Държавите членки могат да приемат или да запазят в сила по-строгите действащи разпоредби, които са в съответствие с Договора, в областта на настоящата директива, с цел да осигурят максимална степен на защита за потребителите“.

### *Гръцкото право*

9 Член 291 от Astikos Kodikas (Граждански кодекс) предвижда:

„Когато става въпрос за парично задължение в чуждестранна валута, което трябва да бъде изплатено в Гърция, длъжникът — ако не е уговорено друго — има право да плаща в националната парична единица, по текущия курс на чуждестранната валута към момента и в мястото на плащане“.

10 Член 2, параграф 6 от Закон № 2251/1994 от 16 ноември 1994 г. за защита на потребителите (FEK A’ 191) (наричан по-нататък „Законът 2251/1994“), с който Директива 93/13 се транспонира в гръцкото право, в редакцията му, приложима към спора в главното производство, гласи:

„Общите договорни условия, които водят до значителна неравнопоставеност между правата и задълженията на страните в ущърб на потребителя, са нищожни. Неравноправният характер на включено в договор общо условие се преценява, като се има предвид естеството на стоките или на услугите — предмет на договора, неговата цел, всички конкретни обстоятелства към момента на сключването му и всички останали клаузи в същия договор или такива, съдържащи се в друг договор, от който той произтича“.

## Спорът в главното производство и преюдициалните въпроси

11 Ищците в главното производство са двама потребители, пребиваващи в Гърция, където получават доходи в евро. На 3 септември 2004 г. те сключват с Trapeza Peiraios, установена в тази държава членка банка, договор за жилищен кредит за срок от 30 години. Сумите по този договор за кредит са договорени в евро с плаващ лихвен процент, определян според европейския междубанков лихвен процент (Euribor) на база 360 дни.

12 На 26 март 2007 г. и 25 юни 2007 г. страните подписват две допълнителни споразумения, с които валутата на посочения договор, която първоначално е била евро, се конвентира в швейцарски франкове. С тези допълнителни споразумения е договорено, от една страна, че погасяването на оставащата дължима сума ще бъде извършено в швейцарски франкове, и от друга страна, че лихвите ще бъдат изчислявани при фиксиран процент през първите три години, а след това при плаващ процент въз основа на лондонския междубанков лихвен процент (LIBOR) в швейцарски франкове на база 360 дни.

13 От преписката, с която разполага Съдът, е видно, че съгласно клауза 4.5 от последното допълнително споразумение „[п]огасяването на заема от кредитополучателя ще бъде или в швейцарски франкове, или в еквивалентната стойност (равностойност) в евро от обмяната на швейцарските франкове, изчислена към датата на плащане на вноската по съответния обменен курс, както следва от междубанковия валутен пазар. Тази цена ще бъде по-висока от текущата цена, на която Банката продава швейцарския франк и която е посочена в ежедневния бюлетин на обменните курсове на Банката“.

14 Съгласно клауза 8.1, параграф 3, съдържаща се в посоченото допълнително споразумение, „в случай на разваляне на договора за кредит, в допълнение към последиците, споменати в настоящото споразумение, Банката има също правото (но не и задължението) да конвертира в евро остатъка от вземането, което още не е изискуемо, по текущата продажна цена на швейцарския франк, посочена в ежедневния бюлетин на обменните ѝ курсове, към

датата на конвертиране на цялото вземане в евро, и да приложи към него лихви за забава, изчислени съгласно текущия лихвен процент, прилаган от Банката по жилищните кредити, плюс маржа и данъка съгласно Закон 128/1975, увеличен с 2,5 процентни пункта. В случай че са действащи лихви за забава с по-висок размер, те ще бъдат приложени“.

15 На 17 септември 2018 г. ищците в главното производство предявяват пред запитващата юрисдикция — Polymeles Protodikeio Athinon (Първоинстанционен съд Атина, Гърция), иск срещу Trapeza Peiraios, с който основно искат, от една страна, прогласяване на нищожността на посочените допълнителни споразумения, и от друга страна, възстановяване на положението преди посочените споразумения. В подкрепа на исканията си те по-специално твърдят, че посочената клауза 4.5 и клауза 8.1, параграф 3 (наричани по-нататък „спорните клаузи“) са неравноправни и следователно нищожни по смисъла на член 2 от Закон 2251/1994. Според тях банката ги е насърчила да изменят договора за кредит, без да ги уведоми за произтичащия от това валутен риск, въпреки че не са разполагали с необходимите познания, за да възприемат този риск.

16 Запитващата юрисдикция отбелязва, че спорните клаузи по същество възпроизвеждат съдържанието на член 291 от Гражданския кодекс, който позволява на кредитополучателя, освен ако не е уговорено друго, да изплати в Гърция своето парично задължение в чуждестранна валута или в посочената валута, или в националната парична единица по текущия курс на посочената чуждестранна валута към момента и в мястото на плащане.

17 Ето защо тази юрисдикция иска да се установи дали тя може да осъществи контрол относно неравноправния характер на спорните клаузи, въпреки че член 1, параграф 2 от Директива 93/13 изключва от приложното ѝ поле „[д]оговорни условия, които отразяват задължителни законови или подзаконови разпоредби“.

18 Освен това запитващата юрисдикция подчертава, че текстът на член 1, параграф 2 от Директива 93/13 на гръцки език изключва от контрола относно неравноправния характер договорните клаузи, които отразяват диспозитивни законови или подзаконови разпоредби, и не е изрично възпроизведен в Закон 2251/1994, който осигурява транспонирането на Директива 93/13 в гръцкото право.

19 В това отношение запитващата юрисдикция посочва, че съществуват различия в гръцката съдебна практика относно въпроса дали при липсата на каквато и да е вътрешноправна разпоредба, обхващаща изрично посоченото в член 1, параграф 2 от Директива 93/13 изключване, националното законодателство все пак може да се тълкува като транспониращо разпоредбата, така че би било невъзможно да се осъществи контрол относно неравноправния характер на договорна клауза, която само възпроизвежда законова разпоредба с диспозитивен характер като член 291 от Гражданския кодекс.

20 Така от акта за преюдициално запитване е видно, че в решение № 4/2019 пленумът на Areios Pagos (Касационен съд, Гърция) приема, че макар предвиденото в член 1, параграф 2 от Директива 93/13 изключване да не е било транспонирано в гръцкото право чрез конкретна и изрична разпоредба, въпреки това то трябва да се счита за присъщо на член 2, параграф 6 от Закон 2251/1994 въз основа на тълкуване в съответствие с правото на Съюза и с целта на тази директива. Съгласно това решение, „ако спорната клауза отразява императивна или диспозитивна разпоредба от националното право, тогава по дефиниция не може да е налице неравнопоставеност между страните по договора или да се приеме, че клаузата е неравноправна. Следователно такава клауза по дефиниция се изключва от приложното

поле на Закон 2251/1994“. В посоченото решение се уточнява, че такъв е случаят с клауза от договор за жилищен кредит, която отразява съдържанието на член 291 от Гражданския кодекс.

21 В акта за преюдициално запитване обаче се посочва, че това тълкуване не е прието единодушно. Съгласно становището на малцинството, изразено в рамките на Areios Pagos (Касационен съд), не може да се приеме, че предвиденото в член 1, параграф 2 от Директива 93/13 изключване се съдържа в член 2, параграф 6 от Закон 2251/1994, тъй като дерогациите от контрола относно неравноправния характер на дадена клауза трябва да се тълкуват стриктно. Посоченото становище на малцинството се основава на факта, че тази директива, както се посочва в дванадесето съображение и в член 8, осъществява само частична и минимална хармонизация, като оставя на държавите членки възможността да предложат максимална степен на защита за потребителите. Именно за тази цел при транспонирането на посочената директива гръцкият законодател съзнателно не е приложил предвиденото в член 1, параграф 2 изключване. Различно тълкуване на член 2, параграф 6 от Закон 2251/1994 би противоречало на желанието на гръцкия законодател да предостави по-голяма защита на потребителите и би представлявало недопустимо тълкуване contra legem.

22 Запитващата юрисдикция уточнява, че нейните членове се присъединяват предимно към последното становище и считат, че гръцките съдилища могат да контролират неравноправния характер на клаузите, предвидени в член 1, параграф 2 от Директива 93/13, макар че гръцкият законодател е пропуснал да включи във вътрешното право предвидената в тази разпоредба дерогация.

23 При тези условия Polymeles Protodikeio Athinon (Първоинстанционен съд, Атина) решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

„1) Трябва ли член 8 от Директива 93/13, който предвижда възможността държавите членки да приемат по-строги разпоредби с цел да осигурят максимална степен на защита за потребителите, да се тълкува в смисъл, че държава членка може да не транспонира член 1, параграф 2 от Директива 93/13 в националното си право и да разреши съдебен контрол върху клаузи, които отразяват императивни или диспозитивни законови или подзаконови разпоредби?

2) Може ли да се счита, че член 1, параграф 2, първа и втора алинея от Директива 93/13, макар и да не е изрично транспониран в гръцкото право, е приет косвено, в съответствие със съдържанието на член 3, параграф 1 и член 4, параграф 1 от тази директива, както същото е било транспонирано в разпоредбата на член [2], алинея [6] от Закон 225[1]/1994?

3) Включва ли се в понятието за неравноправни клаузи и за техния обхват — както те са дефинирани в разпоредбите на член 3, параграф 1 и член 4, параграф 1 от Директива 93/13 — изключението, предвидено в член 1, параграф 2, първа и втора алинея от тази директива?

4) Може ли клауза от договор за кредит, сключен между потребител и кредитна институция, която отразява съдържанието на диспозитивна норма на държавата членка, да подлежи на контрол относно неравноправния характер на общите условия на договора в съответствие с разпоредбите на Директива 93/13/ЕИО, ако тази клауза не е била предмет на отделно договаряне?“.

**По преюдициалните въпроси**

***По допустимостта на преюдициалното запитване***

24 Trapeza Peiraios твърди, че няколко основания за недопустимост засягат както цялото преюдициално запитване, така и всеки един от поставените въпроси. Първо, по същество тя твърди, че това запитване няма никаква връзка с предмета на спора по главното производство и приканва Съда да даде консултативно становище. Второ, Areios Pagos (Касационен съд) вече е приключил посочения в преюдициалното запитване дебат в националната съдебна практика, а Съдът не е компетентен да се произнесе по тълкуването на разпоредби от националното право, на които единствено се позовават ищците в главното производство. Трето, някои от поставените от запитващата юрисдикция въпроси били неточни, дори неразбираеми.

25 В това отношение следва да се припомни, че съгласно постоянната практика на Съда само националният съд, който е сезиран със спора и трябва да поеме отговорността за последващото му съдебно решаване, може да прецени — предвид особеностите на делото — както необходимостта от преюдициално решение, за да може да се произнесе, така и релевантността на въпросите, които поставя на Съда, които в това отношение се ползват с презумпция за релевантност. Следователно, след като поставеният въпрос се отнася до тълкуването или валидността на норма от правото на Съюза, Съдът по принцип е длъжен да се произнесе, освен ако е видно, че исканото тълкуване няма никаква връзка с действителността или с предмета на спора в главното производство, ако проблемът е от хипотетично естество или още ако Съдът не разполага с необходимите данни от фактическа и правна страна, за да бъде полезен с отговора на посочения въпрос (решение от 2 септември 2021 г., OTP Jelzálogbank и др., C-932/19, EU:C:2021:673, т. 26 и цитираната съдебна практика).

26 Безспорно е също, че в рамките на производството по член 267 ДФЕС, основано на ясно разделение на правомощията между националните юрисдикции и Съда, само националният съд е компетентен да тълкува и прилага националното право, докато Съдът е оправомощен единствено да се произнася по тълкуването или валидността на акт на Съюза с оглед на фактите, които са му посочени от националната юрисдикция (вж. в този смисъл решения от 29 април 2021 г., Bank BPH, C-19/20, EU:C:2021:341, т. 37 и цитираната съдебна практика, и от 10 юни 2021 г., Ultimo Portfolio Investment (Luxembourg), C-303/20, EU:C:2021:479, т. 25 и цитираната съдебна практика).

27 В случая запитващата юрисдикция иска да се установят смисълът и обхватът на няколко разпоредби от правото на Съюза, за да се определи дали тя може да упражни контрол относно неравноправния характер на спорните клаузи в приложение на Директива 93/13. Всъщност тя иска от Съда да тълкува член 1, параграф 2, член 3, параграф 1, член 4, параграф 1 и член 8 от тази директива, като същевременно уточнява, че Закон 2251/1994, на който се позовават ищците в главното производство, има за цел да транспонира

посочената директива в гръцкия правен ред. Освен това посочената юрисдикция излага достатъчно ясно и точно фактите по спора в главното производство, както и приложимата по отношение на тях правна уредба, и доказателствата, от които се установява, че поставените въпроси не са нито лишени от връзка с предмета на този спор, нито са от хипотетично естество.

28 Следователно преюдициалното запитване е допустимо.

***По същество***

*По четвъртия преюдициален въпрос*

29 С четвъртия въпрос, който следва да се разгледа на първо място, запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали член 1, параграф 2 от Директива 93/13 трябва да се тълкува в смисъл, че от приложното поле на тази директива се изключва клауза, включена в договор, сключен между продавач или доставчик и потребител, която отразява законова или подзаконова разпоредба с диспозитивен характер, тоест която е приложима по подразбиране, когато в това отношение между страните не е уговорено друго, дори когато посочената клауза не е била индивидуално договорена.

30 В това отношение следва да се припомни, че член 1, параграф 2 от Директива 93/13 изключва от приложното поле на тази директива договорните клаузи, които отразяват „задължителни законови или подзаконови разпоредби“, като с оглед на тринадесето съображение от същата директива този израз обхваща не само разпоредбите на националното право, които се прилагат в отношенията между договарящите страни независимо от волята им, но и разпоредбите, които имат диспозитивен характер, тоест са приложими по подразбиране, когато в това отношение между страните не е уговорено друго (решение от 2 септември 2021 г., OTP Jelzálogbank и др., C-932/19, EU:C:2021:673, т. 28 и цитираната съдебна практика).

31 Във връзка с това е важно да се подчертае, че текстът на гръцки език на Директива 93/13 е единственият, на който член 1, параграф 2 от нея съдържа втора алинея, чийто текст съответства на текста на съображение 13, in fine, от посочената директива, съгласно което изразът „задължителни законови или подзаконови разпоредби“, съдържащ се в тази разпоредба, „също включва правила, които според правните норми при отсъствие на други уговорки, се прилагат между договарящи се страни“.

32 Съгласно обаче постоянната практика на Съда формулировката, използвана в текста на правна разпоредба на Съюза на един от езиците, не може да служи като единствена основа за тълкуването на разпоредбата или в това отношение да ѝ се отдава предимство пред текстовете на останалите езици. Разпоредбите на правото на Съюза трябва да се тълкуват и прилагат по еднакъв начин с оглед на текстовете, изготвени на всички езици на Съюза. В случай на несъответствия между текстовете на различните езици на разпоредба от правото на Съюза въпросната разпоредба трябва да се тълкува в зависимост от общата структура и целите на правната уредба, от която е част (решение от 9 юли 2020 г., Banca Transilvania, C-81/19, EU:C:2020:532, т. 33 и цитираната съдебна практика).

33 Що се отнася до общата структура на Директива 93/13, Съдът е постановил, че член 1, параграф 2 от нея трябва да се тълкува в смисъл, че договорна клауза, която не е била индивидуално договорена, но отразява правило, което според националните правни норми при отсъствие на други уговорки в това отношение се прилага между договарящите страни не попада в приложното поле на тази директива (решение от 9 юли 2020 г., Banca Transilvania, C-81/19, EU:C:2020:532, т. 37).

34 В това отношение Съдът уточнява, че обстоятелството, че договорна клауза, отразяваща някоя от разпоредбите, посочени в член 1, параграф 2 от Директива 93/13, не е била индивидуално договорена, е без значение за нейното изключване от приложното поле на тази директива. Действително в съответствие с член 3, параграф 1 от Директива 93/13 липсата на индивидуално договаряне е условие за започване на проверка относно неравноправността на определена клауза, каквато не би могла да се направи, когато договорната клауза не попада в приложното поле на Директивата (решение от 9 юли 2020 г., Banca Transilvania, C-81/19, EU:C:2020:532, т. 36).

35 Що се отнася до целта на Директива 93/13, Съдът многократно е постановявал, че изключването на действието на режима по тази директива, което следва от член 1, параграф 2, се обосновава с факта, че може с основание да се предполага, че националният законодател е постигнал равновесие между всички права и задължения на страните по някои договори, равновесие, което законодателят на Съюза изрично е искал да запази (решение от 10 юни 2021 г., Prima banka Slovensko, C-192/20, EU:C:2021:480, т. 32 и цитираната съдебна практика). Освен това съгласно даденото от Съда уточнение обстоятелството, че е установен такъв баланс, представлява не условие за прилагане на изключването по посочения член 1, параграф 2, а обосновка за това изключване (вж. в този смисъл решение от 9 юли 2020 г., Banca Transilvania, C-81/19, EU:C:2020:532, т. 27 и определение от 14 октомври 2021 г., NSV и NM, C-87/21, непубликувано, EU:C:2021:860, т. 31).

36 От изложените в точки 33—35 съображения следва, че националните юрисдикции не могат да извършват от гледна точка на Директива 93/13 контрол относно неравноправния характер на клауза, съдържаща се в договор, сключен между продавач или доставчик и потребител, дори когато тя не е била индивидуално договорена, когато тази клауза отразява законова или подзаконова разпоредба, която е „задължителна“ по смисъла на член 1, параграф 2 от посочената директива, като в това понятие се включва не само разпоредба, приложима между договарящите страни независимо от волята им, но и разпоредба с диспозитивен характер, тоест която е приложима по подразбиране, когато в това отношение между страните не е уговорено друго, съгласно съдебната практика, цитирана в точка 30 от настоящото решение.

37 Сезираните национални съдилища следва да проверят дали съответната клауза попада в обхвата на член 1, параграф 2 от Директива 93/13 с оглед на критериите, които са били определени от Съда, т.е. като вземат предвид естеството, общата структура и разпоредбите на съответните договори за кредит, както и правния и фактически контекст, в който те се вписват, като следва да се отчита фактът, че с оглед на преследваната от посочената директива цел за защита на потребителите въведеното с член 1, параграф 2 изключване трябва да се тълкува стриктно (вж. в този смисъл решение от 20 септември 2017 г., Andriciuc и др., C-186/16, EU:C:2017:703, т. 30 и 31).

38 В случая запитващата юрисдикция счита, че спорните клаузи, които, изглежда, не са били договорени между страните по съответния договор за кредит, възпроизвеждат съдържанието на член 291 от Гражданския кодекс, който тя квалифицира като законова разпоредба с диспозитивен характер.

39 Следва обаче да се припомни, че тази юрисдикция трябва да провери, прилагайки критериите, посочени в точка 37 от настоящото решение, дали всички оспорени пред нея клаузи действително отразяват задължителни разпоредби на националното право по смисъла на член 1, параграф 2 от Директива 93/13, като се има предвид, че посочените клаузи, които не попадат в тази квалификация, не могат да бъдат изключени на това основание от приложното поле на посочената директива. Фактът, че някои клаузи, отразяващи такива законодателни разпоредби, не попадат в приложното поле на Директива 93/13, не означава, че валидността на други клаузи, посочени в същия договор и които не са визирани от законодателни разпоредби, не биха могли да се преценяват от националния съд с оглед на посочената директива (решение от 20 септември 2018 г., OTP Bank и OTP Faktoring, C-51/17, EU:C:2018:750, т. 66).

40 С оглед на гореизложеното на четвъртия въпрос следва да се отговори, че член 1, параграф 2 от Директива 93/13 трябва да се тълкува в смисъл, че от приложното поле на тази директива се изключва клауза, включена в договор, сключен между продавач или доставчик и потребител, която отразява законова или подзаконова национална разпоредба с диспозитивен характер, тоест която е приложима по подразбиране, когато в това отношение между страните не е уговорено друго, дори когато посочената клауза не е била индивидуално договорена.

*По втория и третия преюдициален въпрос*

41 С втория и третия въпрос, които следва да се разгледат заедно, запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали член 1, параграф 2 от Директива 93/13 трябва да се тълкува в смисъл, че съдилищата на дадена държава членка са длъжни да изключат от приложното ѝ поле клаузите, посочени в член 1, параграф 2, дори когато посочената разпоредба не е била формално транспонирана в правния ред на тази държава, и в такъв случай дали тези съдилища могат да приемат, че посоченият член 1, параграф 2 е непряко включен в националното право чрез транспонирането на член 3, параграф 1 и на член 4, параграф 1 от тази директива.

42 Този въпрос се основава на предпоставката, че тъй като член 1, параграф 2 от Директива 93/13 не е изрично възпроизведен в гръцкото законодателство, с което се осигурява неговото транспониране, Areios Pagos (Касационен съд) приема въз основа на тълкуване на националното право, за което се приема, че съответства на тази директива, че изключването от приложното ѝ поле, предвидено в член 1, параграф 2, се съдържа имплицитно в посоченото законодателство, тъй като това изключване е присъщо на член 2, параграф 6 от Закон 2251/1994, с който се транспонират член 3, параграф 1 и член 4, параграф 1 от посочената директива.

43 Най-напред, що се отнася до последиците от нетранспонирането на член 1, параграф 2 от Директива 93/13 във вътрешното право, следва да се подчертае, че разпоредбите на тази директива се прилагат само в случаи, които не са изключени от приложното ѝ поле, по-специално на основание изключението, въведено с посочения член 1, параграф 2 и при определените в него условия (вж. в този смисъл решения от 26 март 2020 г., Mikrokasa и

Revenue Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz Inwestycyjny Zamknięty, C-779/18, EU:C:2020:236, т. 50 и от 9 юли 2020 г., Banca Transilvania, C-81/19, EU:C:2020:532, т. 23 и цитираната съдебна практика).

44 По-нататък следва да се констатира, че член 1, параграф 2 от Директива 93/13 изключва от нейното приложно поле визираните от него клаузи, и по-специално клаузите, които отразяват задължителни законови или подзаконови разпоредби. Следователно независимо от евентуалната липса на транспониране на посочения член 1, параграф 2 в правния ред на държава членка, това не променя факта, че с оглед на изискванията на тази директива проверката за съответствието на такива договорни клаузи и непряко на императивните национални разпоредби, които те отразяват, не е предвидена в правото на Съюза.

45 Всъщност подобна липса на транспониране не може да измени приложното поле на Директива 93/13, което по принцип трябва да бъде едно и също във всички държави членки, при условие че се спазват разрешените от правото на Съюза изменения. Във връзка с последното е важно да се припомни, че държавите членки запазват по-специално възможността да прилагат разпоредбите на посочената директива като норми на националното право към положения, които не попадат в нейното приложно поле, при условие че това е съвместимо с преследваните от нея цели и с Договорите (вж. в този смисъл решение от 2 април 2020 г., Condominio di Milano, via Meda, C-329/19, EU:C:2020:263, т. 32—38).

46 Накрая, с оглед на контекста, в който се вписва главното производство, така както е изложен в точки 18—22 и 42 от настоящото решение, следва да се провери дали когато член 1, параграф 2 от Директива 93/13 не е транспониран изрично в правния ред на държава членка с приемането на изрична и конкретна законова разпоредба в този смисъл, съдилищата на тази държава могат и дори трябва да приемат, че посочената разпоредба е транспонирана имплицитно с приемането на национални разпоредби, с които са транспонирани член 3, параграф 1 и член 4, параграф 1 от тази директива.

47 В това отношение следва да се подчертае, че член 1, параграф 2 от Директива 93/13 ограничава приложното поле на системата за защита срещу неравноправни клаузи, въведена с тази директива, докато членове 3 и 4 се отнасят съответно до понятието за неравноправни клаузи и до обхвата на преценката за неравноправния характер на такива клаузи в рамките на посочената директива.

48 Освен това, както Съдът вече е постановил, акт от правото на Съюза се прилага към определена ситуация само ако тази ситуация попада в приложното поле на този акт (определения от 14 април 2021 г., Credit Europe Ipotecar IFN и Credit Europe Bank, C-364/19, EU:C:2021:306, т. 32 и цитираната съдебна практика, и от 14 октомври 2021 г., NSV и NM, C-87/21, непубликувано, EU:C:2021:860, т. 37). Освен това от самата структура на Директива 93/13 ясно следва, че преценката за евентуална неравноправност на договорна клауза с оглед на разпоредбите на Директивата, и по-специално на членове 3 и 4, изисква предварително да се определи дали съответната клауза попада в приложното поле на тази директива, в частност с оглед на изключването, установено в член 1, параграф 2 от посочената директива (вж. в този смисъл решение от 10 юни 2021 г., BNP Paribas Personal Finance, C-609/19, EU:C:2021:469, т. 23 и 26, определения от 14 април 2021 г., Credit Europe Ipotecar IFN и Credit Europe Bank, C-364/19, EU:C:2021:306, т. 33 и от 14 октомври 2021 г., NSV и NM, C-87/21, непубликувано, EU:C:2021:860, т. 38).

49 Следователно, когато член 1, параграф 2 от Директива 93/13, който има за цел да определи приложното ѝ поле, не е формално транспониран посредством изрична и конкретна законова разпоредба в правния ред на държава членка, съдилищата на тази държава не биха могли да приемат, че тази разпоредба е непряко включена в нея посредством транспонирането на член 3, параграф 1 и член 4, параграф 1 от тази директива, които нямат един и същ предмет.

50 С оглед на изложените по-горе съображения на втория и третия въпрос следва да се отговори, че член 1, параграф 2 от Директива 93/13 трябва да се тълкува в смисъл, че клаузите, предвидени в посочения член 1, параграф 2, са изключени от приложното поле на тази директива, дори когато посочената разпоредба не е била формално транспонирана в правния ред на дадена държава членка, и в такъв случай съдилищата на тази държава членка не биха могли да приемат, че посоченият член 1, параграф 2 е непряко включен в националното право чрез транспонирането на член 3, параграф 1 и на член 4, параграф 1 от тази директива.

*По първия преюдициален въпрос*

51 С първия си въпрос запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали член 8 от Директива 93/13 трябва да се тълкува в смисъл, че допуска приемането или запазването в сила на разпоредби от вътрешното право, които водят до прилагане на предвидената в член 1, параграф 2 от тази директива система за защита на потребителите.

52 В самото начало следва да се констатира, че запитващата юрисдикция и ищците в главното производство, изглежда, приемат, че липсата на транспониране в гръцкото право със Закон 2251/1994 на изключването, предвидено в член 1, параграф 2 от Директива 93/13, преследва на основание член 8 имплицитно целта за повишаване на степента на защита на потребителите спрямо гарантираната от тази директива. В писмените си становища Trapeza Peiraios и гръцкото правителство обаче отричат, че националният законодател е имал такова намерение.

53 В това отношение следва да се подчертае, че съгласно постоянната съдебна практика в рамките на разпределянето на правомощията между него и националните юрисдикции Съдът трябва да вземе предвид фактическия и правен контекст, в който се вписват преюдициалните въпроси, така както той е очертан в акта за преюдициално запитване, така че при разглеждането на преюдициалното запитване не е меродавно даденото от правителството на държава членка или от една от страните по спора по главното производство тълкуване на националното право (вж. в този смисъл решение от 15 април 2021 г., État belge (Обстоятелства, настъпили след приемането на решението за прехвърляне), C-194/19, EU:C:2021:270, т. 26 и цитираната съдебна практика).

54 След това уточнение следва да се припомни, че съгласно дванадесето съображение от Директива 93/13 последната извършва само частична и минимална хармонизация на националните законодателства относно неравноправните клаузи, като дава възможност на държавите членки, при спазване на Договора за функционирането на ЕС, да предоставят на потребителите по-голяма степен на защита чрез разпоредби в националното си законодателство, които са по-строги от тези в Директивата. Освен това съгласно член 8 от Директива 93/13 държавите членки могат да приемат или да запазят в сила по-строгите действащи разпоредби, които са в съответствие с Договора, в областта на посочената директива, с цел да осигурят максимална степен на защита за потребителите (вж. в този

смисъл решения от 2 април 2020 г., Condominio di Milano, via Meda, C-329/19, EU:C:2020:263, т. 33 и от 3 септември 2020 г., Profi Credit Polska, C-84/19, C-222/19 и C-252/19, EU:C:2020:631, т. 84).

55 От текста на член 8 от Директива 93/13 следва, че възможността, с която разполагат държавите членки по силата на тази разпоредба, за да повишат степента на защита на потребителите, се прилага „в областта на [тази] директива“, която обхваща неравноправните клаузи, включени в договори, сключвани между продавач или доставчик и потребител.

56 Що се отнася до член 1, параграф 2 от Директива 93/13 във връзка с тринадесето съображение от нея, той изключва от приложното поле на тази директива някои клаузи в потребителски договори, и по-специално тези, които отразяват задължителни законови или подзаконови разпоредби.

57 Член 1, параграф 2 от Директива 93/13 не засяга посочената в дванадесето съображение и в член 8 от тази директива възможност държавите членки, при спазване на Договора за функционирането на ЕС, да осигурят на потребителите по-голяма степен на защита чрез разпоредби в националното си законодателство, които са по-строги от тези в посочената директива.

58 Освен това в решение от 3 юни 2010 г., Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid (C-484/08, EU:C:2010:309, т. 30—35, 40 и 43), относно връзката между предоставената в член 8 възможност и изключението от механизма за контрол по същество на неравноправните клаузи, установено в член 4, параграф 2 от Директива 93/13, Съдът, след като е констатирал, че посочените в член 4, параграф 2 клаузи попадат в областта на Директива 93/13, и че поради това член 8 от нея се прилага също и по отношение на член 4, параграф 2, приема, че посочените две разпоредби допускат национална правна уредба, която позволява извършването на съдебен контрол на неравноправния характер на такива клаузи, осигуряващ на потребителите по-голяма степен на защита от установената в тази директива.

59 По-нататък Съдът припомня, че предвидените в член 4, параграф 2 от Директива 93/13 клаузи не подлежат на преценка относно евентуалния им неравноправен характер, но все пак попадат в областта на Директивата по смисъла на член 8 от нея (вж. в този смисъл решение от 30 април 2014 г., Kásler и Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, т. 41), и че разпоредба от националното право, която определя по-тесен обхват на изключението по посочения член 4, параграф 2, допринася за постигането на преследваната от тази директива цел за защита на потребителите (решение от 3 септември 2020 г., Profi Credit Polska, C-84/19, C-222/19 и C-252/19, EU:C:2020:631, т. 85).

60 При все това е налице разлика между член 1, параграф 2 от Директива 93/13, който изключва от нейното материално приложно поле първата категория договорни клаузи, и член 4, параграф 2 от тази директива, който не определя това приложно поле, а изключва от преценката за неравноправния характер втора категория договорни клаузи, които от своя страна попадат в нейното приложно поле (вж. в този смисъл решение от 3 юни 2010 г., Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid, C-484/08, EU:C:2010:309, т. 32).

61 Поради това се налага констатацията, че посочените в член 1, параграф 2 от Директива 93/13 клаузи не попадат в обхвата на обхванатата с тази директива област и че следователно член 8 от нея не се прилага по отношение на посочения член 1, параграф 2.

62 При това положение е важно все пак да се отбележи, както бе припомнено в точка 45 от настоящото решение, че държавите членки могат да прилагат разпоредби на тази директива към положения, които не попадат в нейното приложно поле, при условие че това е съвместимо с преследваните от нея цели и с Договорите (вж. в този смисъл решение от 2 април 2020 г., Condominio di Milano, via Meda, C-329/19, EU:C:2020:263, т. 37).

63 Следователно на първия въпрос следва да се отговори, че член 8 от Директива 93/13 трябва да се тълкува в смисъл, че допуска приемането или запазването в сила на разпоредби от вътрешното право, които водят до прилагане на предвидената в тази директива система за защита на потребителите по отношение на клаузи, предвидени в член 1, параграф 2.

## По съдебните разноски

64 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разноските, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (шести състав) реши:

**1) Член 1, параграф 2 от Директива 93/13/ЕИО на Съвета от 5 април 1993 година относно неравноправните клаузи в потребителските договори трябва да се тълкува в смисъл, че от приложното поле на тази директива се изключва клауза, включена в договор, сключен между продавач или доставчик и потребител, която отразява законова или подзаконова национална разпоредба с диспозитивен характер, тоест която е приложима по подразбиране, когато в това отношение между страните не е уговорено друго, дори когато посочената клауза не е била индивидуално договорена.**

**2) Член 1, параграф 2 от Директива 93/13 трябва да се тълкува в смисъл, че клаузите, предвидени в посочения член 1, параграф 2, са изключени от приложното поле на тази директива, дори когато посочената разпоредба не е била формално транспонирана в правния ред на дадена държава членка, и в такъв случай съдилищата на тази държава членка не биха могли да приемат, че посоченият член 1, параграф 2 е непряко включен в националното право чрез транспонирането на член 3, параграф 1 и на член 4, параграф 1 от тази директива.**

**3) Член 8 от Директива 93/13 трябва да се тълкува в смисъл, че допуска приемането или запазването в сила на разпоредби от вътрешното право, които водят до прилагане на предвидената в тази директива система за защита на потребителите по отношение на клаузи, предвидени в член 1, параграф 2.**

Подписи